

Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (neljäs jaosto)

10 päivänä huhtikuuta 2014*

Ennakkoratkaisupyyntö — Immateriaalioikeus — Tekijänoikeudet ja lähioikeudet — Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistaminen tietoyhteiskunnassa — Direktiivi 2001/29/EY — 5 artiklan 2 kohdan b alakohta ja 5 kohta — Kappaleenvalmistusoikeus — Poikkeukset ja rajoitukset — Kappaleen valmistaminen yksityiskäyttöön — Kopioidun alkuperäiskappaleen laillisuus — Direktiivi 2004/48/EY — Soveltamisala

Asiassa C-435/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyyntöstä, jonka Hoge Raad der Nederlanden (Alankomaat) on esittänyt 21.9.2012 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 26.9.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

ACI Adam BV ym.

vastaan

Stichting de Thuiskopie ja

Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (neljäs jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja L. Bay Larsen, varapresidentti K. Lenaerts, joka hoitaa neljännen jaoston tuomarin tehtäviä, sekä tuomarit M. Safjan, J. Malenovský (esittelevä tuomari) ja A. Prechal,

julkisasiamies: P. Cruz Villalón,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies M. Ferreira,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 9.10.2013 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

- ACI Adam BV ym., edustajanaan advocaat D. Visser,
- Stichting de Thuiskopie ja Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding, edustajinaan advocaat T. Cohen Jehoram ja advocaat V. Rörsch,
- Alankomaiden hallitus, asiamiehinä C. Schillemans ja M. Noort,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

- Espanjan hallitus, asiamiehenään M. García-Valdecasas Dorrego,
- Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,
- Liettuan hallitus, asiamiehinään D. Kriauciūnas ja J. Nasutavičienė,
- Itävallan hallitus, asiamiehenään A. Posch,
- Euroopan komissio, asiamiehinään J. Samnadda ja F. Wilman,

kuultuaan julkisasiamiehen 9.1.2014 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

- 1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY (EYVL L 167, s. 10) 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan ja 5 kohdan sekä teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY (EUVL L 157, s. 45 sekä oikaisut EUVL 2004, L 195, s. 16 ja EUVL 2007, L 204, s. 27) tulkintaa.
- 2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat yhtäältä ACI Adam BV ja joukko muita yrityksiä (jäljempänä ACI Adam ym.) sekä toisaalta Stichting de Thuiskopie (jäljempänä Thuiskopie) ja Stichting Onderhandelingen Thuiskopie vergoeding (jäljempänä SONT), jotka kumpikin ovat säätiöitä, joista ensimmäisen tehtävänä on kantaa ja jakaa sellaisten välineiden valmistajille ja maahantuojille asetettu maksu, joilla kirjallisista, tieteellisistä tai taiteellisista teoksista voidaan valmistaa kappaleita yksityiskäyttöön (jäljempänä yksityistä kopiointia koskeva maksu), ja jälkimmäisen tehtävänä on vahvistaa kyseisen maksun suuruus, ja jossa on kyse siitä, että SONT ottaa mainitun maksun määrää vahvistaessaan huomioon laittomasta lähteestä tehdyistä kopioista aiheutuvan vahingon.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

Direktiivi 2001/29

- 3 Direktiivin 2001/29 johdanto-osan 22, 31, 32, 35, 38 ja 44 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”(22) Pyrittäessä tukemaan kulttuurin levittämistä asianmukaisella tavalla on huolehdittava siitä, ettei tavoitetta toteuteta luopumalla oikeuksien tiukasta suojasta tai suvaitsemalla väärennettyjen tai laittomasti julkaistujen teosten laitonta levitystä.

--

- (31) Eri oikeudenhaltijaryhmien välisten samoin kuin eri oikeudenhaltijaryhmien ja suojatun aineiston käyttäjien välisten oikeuksien ja etujen oikeudenmukainen tasapaino on turvattava. --

(32) Tässä direktiivissä annetaan tyhjentävä luettelo poikkeuksista ja rajoituksista kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen ja yleisölle välittämistä koskevaan oikeuteen. Eräät poikkeukset ja rajoitukset koskevat vain kappaleen valmistamista koskevaa oikeutta. Tässä luettelossa otetaan aiheellisella tavalla huomioon jäsenvaltioiden erilaiset oikeudelliset perinteet samalla kun pyritään varmistamaan sisämarkkinoiden asianmukainen toiminta. Jäsenvaltioiden olisi sovellettava näitä poikkeuksia ja rajoituksia yhdenmukaisella tavalla ja tilannetta olisi arvioitava uudelleen tarkasteltaessa sitä tulevaa lainsäädäntöä, jolla tämä direktiivi pannaan täytäntöön.

--

(35) Tietyissä poikkeus- tai rajoitustapauksissa oikeudenhaltijoiden olisi saatava sopiva hyvitys suojattujen teostensa tai muun aineistonsa käytön korvaamiseksi heille riittävällä tavalla. Tällaisen sopivan hyvityksen muotoa, yksityiskohtaisia järjestelyjä ja mahdollista tasoa määritettäessä olisi otettava huomioon kunkin tapauksen erityisolosuhteet. Näitä olosuhteita arvioitaessa käyttökelpoinen peruste voi olla kyseisestä toimesta oikeudenhaltijoille mahdollisesti aiheutuva haitta. Mikäli oikeudenhaltijat ovat jo saaneet maksun jossakin muussa muodossa, esimerkiksi osana lisenssimaksua, mitään erityistä tai erillistä maksua ei voida edellyttää. Sopivan hyvityksen tason määrittämisessä olisi otettava täysin huomioon, missä määrin direktiivissä tarkoitettuja teknisiä suojaustoimenpiteitä on käytetty. Tietyissä tilanteissa, joissa oikeudenhaltijalle koitua haitta on vähäinen, ei velvoitetta maksun suorittamiseen voi syntyä.

--

(38) Jäsenvaltioilla olisi oltava oikeus säätää poikkeuksesta tai rajoituksesta kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen silloin, kun kyseessä on tietynlainen kappaleen valmistaminen äänite-, kuvatalenne- ja audiovisuaalisesta aineistosta yksityiseen käyttöön sopivaa hyvitystä vastaan. Tähän voi sisältyä oikeudenhaltijoiden menetysten korvausjärjestelmien käyttöönotto tai jatkaminen. Vaikka näiden korvausjärjestelmien erot vaikuttavat sisämarkkinoihin, eroilla ei pitäisi yksityiskäyttöön tapahtuvan analogisen kappaleen valmistamisen osalta olla merkittävää vaikutusta tietoyhteiskunnan kehitykseen. Yksityiskäyttöön tapahtuva digitaalinen kappaleen valmistaminen todennäköisesti yleistyy ja sen taloudellinen merkitys kasvaa. Tämän vuoksi olisi asiaankuuluvalla tavalla otettava huomioon yksityiskäyttöön tapahtuvan digitaalisen ja analogisen kappaleen valmistamisen väliset erot ja näiden valmistustapojen välillä olisi tietyiltä osin tehtävä ero.

--

(44) Tämän direktiivin mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia olisi sovellettava kansainvälisten velvoitteiden mukaisesti. Niitä ei saa soveltaa tavalla, joka haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja tai on ristiriidassa hänen teoksensa tai muun aineistonsa tavanomaisen hyödyntämisen kanssa. Jäsenvaltioiden säätäessä näistä poikkeuksista tai rajoituksista olisi erityisesti otettava huomioon lisääntynyt taloudellinen vaikutus, joka tällaisilla poikkeuksilla tai rajoituksilla voi olla uudessa sähköisessä ympäristössä. Tämän vuoksi tiettyjen poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalan on ehkä oltava entistäkin rajoitetumpi silloin, kun kyse on tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun aineiston tietyistä uusista käyttötavoista.”

4 Direktiivin 2001/29 2 artiklan a alakohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen on:

a) tekijöillä teostensa osalta – –”

5 Kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 ja 5 kohdassa säädetään seuraavaa:

”2. Jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksista tai rajoituksista 2 artiklassa säädettyyn kappaleen valmistamista koskevaan oikeuteen seuraavissa tapauksissa:

--

b) kun kyseessä ovat luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen, edellyttäen, että oikeudenhaltijat saavat sopivan hyvityksen, jonka osalta otetaan huomioon 6 artiklassa tarkoitettujen teknisten toimenpiteiden soveltaminen kyseiseen teokseen tai aineistoon taikka niiden soveltamatta jättäminen;

--

5. Tämän artiklan 1, 2, 3 ja 4 kohdan mukaisia poikkeuksia ja rajoituksia sovelletaan vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.”

6 Mainitun direktiivin 6 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Jäsenvaltioiden on säädettävä riittävästä oikeudellisesta suojasta tehokkaiden teknisten toimenpiteiden kiertämistä vastaan, jos asianomainen teon suorittaja on tiennyt tai jos hänellä on ollut perusteltu aihe tietää toimintansa tarkoittavan kiertämistä.

--

3. Tässä direktiivissä ’teknisillä toimenpiteillä’ tarkoitetaan tekniikoita, laitteita tai osia, jotka on suunniteltu normaalissa käyttötarkoituksessa estämään tai rajoittamaan teoksiin tai muuhun aineistoon kohdistuvia tekoja, joihin ei ole saatu lupaa laissa säädettyjen tekijänoikeuden tai tekijänoikeuden lähioikeuksien haltijalta tai [tietokantojen oikeudellisesta suojasta 11.3.1996 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 96/9/EY (EYVL L 77, s. 20)] III luvussa säädetyn sui generis -oikeuden haltijalta. Teknisiä toimenpiteitä pidetään tehokkaina, jos oikeudenhaltijat valvovat suojatun teoksen tai muun aineiston käyttöä jonkin sellaisen pääsynvalvontatoimen tai suojauskeinon avulla, jolla tavoiteltu suoja saavutetaan, ja joita ovat esimerkiksi teoksen tai muun aineiston salaus, muuntaminen tai muunlainen muuttaminen taikka kopioinnin valvontajärjestelmä.

4. Jolleivät oikeudenhaltijat ole vapaaehtoisesti toteuttaneet toimenpiteitä, esimerkiksi oikeudenhaltijoiden ja muiden asianosaisten osapuolten välisiä sopimuksia, jäsenvaltioiden on toteutettava 1 kohdassa tarkoitettu oikeudellisesta suojasta riippumatta asianmukaiset toimenpiteet sen varmistamiseksi, että oikeudenhaltijat tarjoavat 5 artiklan 2 kohdan a alakohdan, 2 kohdan c alakohdan, 2 kohdan d alakohdan, 2 kohdan e alakohdan, 3 kohdan a alakohdan, 3 kohdan b alakohdan tai 3 kohdan e alakohdan mukaisesti kansallisessa laissa säädettyyn poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetulle keinot hyödyntää kyseistä poikkeusta tai rajoitusta siltä osin kuin se on tarpeen sen hyödyntämiseksi, jos kyseisellä poikkeukseen tai rajoitukseen oikeutetulla on kyseessä oleva suojattu teos tai aineisto laillisesti saatavillaan.

--”

Direktiivi 2004/48

- 7 Direktiivin 2004/48 1 artiklassa määritellään direktiivin kohde seuraavasti:

”Tämä direktiivi koskee teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamiseksi tarvittavia toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja. Tässä direktiivissä käsite teollis- ja tekijänoikeudet käsittää myös teollisoikeudet.”

- 8 Kyseisen direktiivin 2 artikla koskee direktiivin soveltamisalaa, ja sen 1 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Tässä direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja sovelletaan 3 artiklan mukaisesti kaikkiin yhteisön lainsäädännössä ja/tai kyseisen jäsenvaltion lainsäädännössä säädettyjen teollis- ja tekijänoikeuksien loukkauksiin, sanotun kuitenkaan rajoittamatta yhteisön tai jäsenvaltioiden lainsäädännössä säädettyjen tai säädettävien keinojen käyttämistä, sikäli kuin mainitut keinot ovat edullisempia oikeudenhaltijoille.”

Alankomaiden oikeus

- 9 Tekijänoikeuslain (Auteurswet; Stb. 2008, nro 538; jäljempänä AW) 1 §:n mukaan kirjallisen, tieteellisen tai taiteellisen teoksen tekijällä tai hänen oikeudenomistajillaan on muun muassa yksinoikeus valmistaa kyseisestä teoksesta kappaleita, jollei laissa säädetyistä rajoituksista muuta johdu.

- 10 AW:n 16c §:n 1 ja 2 momentissa otetaan käyttöön periaate yksityistä kopiointia koskevasta maksusta. Kyseinen säännös kuuluu seuraavasti:

”1. Kirjallisen, tieteellisen tai taiteellisen teoksen tekijänoikeuden loukkaamisena ei pidetä kappaleen valmistamista teoksesta tai sen osasta teoksen soittamista, esittämistä tai toistamista varten tarkoitetulle välineelle, jos kappale valmistetaan ilman välitöntä tai välillistä kaupallista tarkoitusta yksinomaan kappaleen valmistaneen luonnollisen henkilön opintoihin tai hänen omaan käyttöön.”

2. Edellä 1 momentissa tarkoitettu kappaleen valmistamisesta on maksettava sopiva korvaus tekijälle tai niille, joille tekijänoikeudet ovat siirtyneet. Korvauksen on velvollinen maksamaan 1 momentissa tarkoitettujen välineiden valmistaja tai niiden maahantuojat.”

- 11 Siviiliprosessilain (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering) 1019h §:ssä, jolla direktiivin 2004/48 14 artikla pannaan täytäntöön, säädetään seuraavaa:

”Tarvittaessa asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan I luvun II osaston 12 jakson 2 kohdasta ja 843a §:n 1 momentista poiketen korvaamaan kohtuulliset ja oikeasuhteiset oikeudenkäyntikulut ja muut oikeudenkäynnin voittaneelle osapuolelle aiheutuneet kulut, jollei se ole kohtuutonta.”

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

- 12 ACI Adam ym. ovat CD- ja CD-R-levyjen kaltaisten tyhjien tietovälineiden maahantuojia ja/tai valmistajia.

- 13 ACI Adam ym. ovat AW:n 16c §:n nojalla velvollisia maksamaan Thuiskopielle yksityistä kopiointia koskevan maksun, jonka suuruuden SONT vahvistaa.

- 14 ACI Adam ym. katsovat, että kyseisessä maksussa otetaan virheellisesti huomioon vahinko, joka tekijänoikeuksien haltijoille mahdollisesti aiheutuu laittomasta lähteestä tehdyistä kopioista.

- 15 ACI Adam ym. nostivat näin ollen Thuiskopieta ja SONT:tä vastaan kanteen Rechtbank te 's-Gravenhageissa (Haagin tuomioistuin) ja väittivät, että AW:n 16c §:n 2 momentissa säädetyllä yksityistä kopiointia koskevalla maksulla pyritään yksinomaan suorittamaan tekijänoikeuksien haltijoille korvaus kyseisen pykälän 1 momentin piiriin kuuluvasta kappaleen valmistamisesta, joten tuon maksun suuruutta vahvistettaessa ei saa ottaa huomioon korvausta vahingosta, joka aiheutuu laittomista lähteistä tehdyistä teosten kopioista.
- 16 Rechtbank te 's-Gravenhage hylkäsi ACI Adam ym:iden vaatimuksen 25.6.2008 antamallaan tuomiolla.
- 17 ACI Adam ym. valittivat kyseisestä tuomiosta Gerechtshof te 's-Gravenhageen (Haagin muutoksenhakutuomioistuin). Kyseinen tuomioistuin pysytti 15.11.2010 antamallaan tuomiolla Rechtbank te 's-Gravenhagen antaman tuomion.
- 18 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin, joka käsittelee ACI Adam ym:iden kyseisestä tuomiosta tekemää kassaatiovalitusta, katsoo, ettei direktiivissä 2001/29 täsmennetä, onko kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua sopivaa hyvitystä määritettäessä otettava huomioon laittomasta lähteestä valmistetut kappaleet.
- 19 Näissä olosuhteissa Hoge Raad der Nederlanden päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:
- ”1) Onko [direktiivin 2001/29] 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa – mahdollisesti yhdessä 5 artiklan 5 kohdan kanssa – tulkittava siten, että siinä mainittua rajoitusta tekijänoikeuteen sovelletaan sellaisiin kopioihin, jotka täyttävät kyseisessä säännöksessä mainitut edellytykset, siitä riippumatta, onko asianomainen luonnollinen henkilö saanut määräämisvallan teoksen kappaleeseen, josta mainitut kopiot on valmistettu, laillisesti – eli oikeudenhaltijan tekijänoikeutta loukkaamatta –, vai sovelletaanko kyseistä rajoitusta ainoastaan sellaisiin kopioihin, jotka on valmistettu kappaleista, jotka ovat päätyneet kyseessä olevan luonnollisen henkilön määräämisvaltaan ilman tekijänoikeuden loukkaamista?
- 2) a) Jos ensimmäiseen kysymykseen annettavalla vastauksella vahvistetaan kysymyksen loppuosassa esitetty tulkinta, voiko [direktiivin 2001/29] 5 artiklan 5 kohdassa vahvistetun kolmivaiheisen testin soveltaminen johtaa siihen, että 5 artiklan 2 kohtaan perustuvan rajoituksen soveltamisalaa laajennetaan, vai voiko testin soveltamisesta olla ainoastaan se seuraus, että kyseisen rajoituksen ulottuvuutta rajoitetaan?
- b) Jos ensimmäiseen kysymykseen annettavalla vastauksella vahvistetaan kysymyksen loppuosassa esitetty tulkinta, onko kansallisen oikeuden säännös, joka johtaa siihen, että sopiva korvaus sellaisista kopioista, jotka luonnollinen henkilö valmistaa yksityiseen käyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen, on maksettava siitä riippumatta, onko kyseessä olevien kopioiden valmistaminen sallittua [direktiivin 2001/29] 5 artiklan 2 kohdan perusteella – eikä kyseisellä säännöksellä rajoiteta oikeudenhaltijan oikeutta kieltää kappaleen valmistaminen eikä hänen oikeuttaan saada vahingonkorvausta –, ristiriidassa [mainitun direktiivin] 5 artiklan tai jonkin muun unionin oikeuden säännöksen tai määräyksen kanssa?
- Kun otetaan huomioon [direktiivin 2001/29] 5 artiklan 5 kohdassa vahvistettu kolmivaiheinen testi, onko tähän kysymykseen vastaamisen kannalta merkitystä sillä, ettei sellaisia teknisiä toimenpiteitä, joilla luvaton yksityinen kopiointi voidaan estää, ole (vielä) käytettävissä?
- 3) Voidaanko [direktiiviä 2004/48] soveltaa käsiteltävänä olevan kaltaiseen oikeusriitaan, jossa – sen jälkeen kun jäsenvaltio on [direktiivin 2001/29] 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan perusteella asettanut sellaisten välineiden valmistajille ja maahantuojille, jotka soveltuvat kappaleiden valmistamiseen teoksista tai on tarkoitettu siihen, velvollisuuden maksaa kyseisessä säännöksessä

tarkoitettu sopiva hyvitys ja määrännyt, että sopiva hyvitys on maksettava kyseisen jäsenvaltion nimeämälle järjestölle, jonka tehtäväksi sopivan hyvityksen kantaminen ja jakaminen on annettu – maksuvelvollinen vaatii, että tuomioistuin tekee tiettyjen sellaisten riidanalaisten seikkojen perusteella, joilla on merkitystä sopivan hyvityksen vahvistamisen kannalta, toteamuksia mainitun järjestön, joka puolustautuu niitä vastaan, vahingoksi?”

Ennakkoratkaisukysymysten tarkastelu

Ensimmäinen ja toinen kysymys

- 20 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustelee ensimmäisellä ja toisella kysymyksellään, jotka on tutkittava yhdessä, onko unionin oikeutta ja erityisesti direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa, luettuna yhdessä kyseisen artiklan 5 kohdan kanssa, tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tilannetta, jossa lähde, josta kappale valmistetaan yksityiskäyttöön, on laillinen, ei eroteta tilanteesta, jossa kyseinen lähde on laitton.
- 21 Heti aluksi on huomautettava, että jäsenvaltioiden on direktiivin 2001/29 2 artiklan mukaan myönnettävä tekijöille teostensa osalta yksinoikeus sallia tai kieltää suoraan tai välillisesti, tilapäisesti tai pysyvästi, millä keinolla ja missä muodossa tahansa kokonaan tai osittain tapahtuva kappaleen valmistaminen samalla, kun jäsenvaltioille varataan saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdan nojalla mahdollisuus säätää poikkeuksista ja rajoituksista kyseiseen oikeuteen.
- 22 Näiden poikkeusten ja rajoitusten ulottuvuudesta on huomautettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan direktiivillä käyttöön otetusta yleisestä periaatteesta poikkeavia saman direktiivin säännöksiä on tulkittava suppeasti (tuomio Infopaq International, C-5/08, EU:C:2009:465, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- 23 Tästä ilmenee, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdassa säädettyjä eri poikkeuksia ja rajoituksia on tulkittava suppeasti.
- 24 Lisäksi on korostettava kyseisen direktiivin 5 artiklan 5 kohdan edellyttävän, että poikkeuksia ja rajoituksia kappaleenvalmistusoikeuteen voidaan soveltaa vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät ole ristiriidassa teoksen tai muun suojatun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa eivätkä kohtuuttomasti haittaa oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja.
- 25 Kuten direktiivin 2001/29 kyseisen säännöksen sanamuodosta ilmenee, siinä vain täsmennetään saman direktiivin 5 artiklan 2 kohdassa sallittujen kappaleenvalmistusoikeutta koskevien poikkeusten ja rajoitusten soveltamisedellytykset eli se, että mainittuja poikkeuksia ja rajoituksia saadaan soveltaa vain tietyissä erityistapauksissa, jotka eivät saa olla ristiriidassa teoksen tai muun suojatun aineiston tavanomaisen hyödyntämisen kanssa ja jotka eivät saa kohtuuttomasti haitata oikeudenhaltijan oikeutettuja etuja. Kyseisen direktiivin 5 artiklan 5 kohdassa ei siis määritellä tuon artiklan 2 kohdassa mainittujen eri poikkeusten ja rajoitusten aineellista sisältöä, vaan sillä on merkitystä vasta siinä vaiheessa, kun jäsenvaltiot soveltavat kyseisiä poikkeuksia ja rajoituksia.
- 26 Direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohdan tarkoituksena ei siis ole vaikuttaa kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan soveltamisalaan kuuluvien säännösten aineelliseen sisältöön eikä etenkään laajentaa siinä säädettyjen eri poikkeusten ja rajoitusten ulottuvuutta.
- 27 Direktiivin 2001/29 johdanto-osan 44 perustelukappaleesta ilmenee lisäksi, että unionin lainsäätäjän tarkoituksena on silloin, kun jäsenvaltiot säätävät kyseisessä direktiivissä tarkoitetuista poikkeuksista tai rajoituksista, ollut se, että noiden poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalaa voidaan rajoittaa entistä

enemmän tekijänoikeudella suojattujen teosten tai muun suojatun aineiston tiettyjen uusien käyttötapojen osalta. Tuossa perustelukappaleessa ja mainitun direktiivin muissa säännöksissä ei sitä vastoin tarkastella jäsenvaltioilla olevaa mahdollisuutta laajentaa tällaisten poikkeusten tai rajoitusten soveltamisalaa.

- 28 Erityisesti on todettava, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää poikkeuksesta tekijällä teoksensa osalta olevaan kappaleen valmistamista koskevaan yksinoikeuteen silloin, kun kyseessä ovat luonnollisten henkilöiden mille tahansa välineelle valmistamat kappaleet, jotka on tehty yksityiskäyttöön ja joiden käyttötarkoitus ei ole välittömästi tai välillisesti kaupallinen (jäljempänä yksityistä kopiointia koskeva poikkeus).
- 29 Kyseisessä säännöksessä ei nimenomaisesti oteta kantaa sen lähteen laillisuuteen tai laittomuuteen, josta teoksen kappale voidaan valmistaa.
- 30 Mainitun säännöksen sanamuotoa on siis tulkittava soveltamalla suppean tulkinnan periaatetta, sellaisena kuin se on palautettu mieliin tämän tuomion 23 kohdassa.
- 31 Tällainen tulkinta edellyttää, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohta ymmärretään siten, että yksityistä kopiointia koskevalla poikkeuksella tekijänoikeuden haltijoita kielletään tosin vetoamasta yksinoikeuteensa sallia tai kieltää kappaleiden valmistaminen suhteessa henkilöihin, jotka tekevät yksityiskopioita niiden teoksista, mutta se on esteenä sille, että kyseinen säännös ymmärretään siten, että sen mukaan tekijänoikeuden haltijoiden olisi tuon nimenomaisesti säädetyn rajoituksen lisäksi siedettävä oikeuksiensa loukkauksia, jotka voivat liittyä yksityiskopioiden tekemiseen.
- 32 Tällaista päätelmää tukee lisäksi se asiayhteys, johon direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohta kuuluu, ja kyseisen säännöksen taustalla olevat tavoitteet.
- 33 Tässä yhteydessä yhtäältä direktiivin 2001/29 johdanto-osan 32 perustelukappaleesta ilmenee, että kyseisen direktiivin 5 artiklassa säädetyllä poikkeusten luettelolla on varmistettava jäsenvaltioiden oikeudellisten perinteiden ja sisämarkkinoiden asianmukaisen toiminnan välinen tasapaino.
- 34 Tästä seuraa, että jäsenvaltioilla on mahdollisuus ottaa tai olla ottamatta käyttöön kyseisen direktiivin 5 artiklassa säädetyt eri poikkeuksia oikeudellisten perinteidensä mukaisesti mutta että sen jälkeen, kun ne ovat päättäneet ottaa käyttöön tietyn poikkeuksen, kyseistä poikkeusta on sovellettava johdonmukaisesti siten, että sillä ei voida haitata direktiivillä 2001/29, jolla pyritään varmistamaan sisämarkkinoiden asianmukainen toiminta, tavoiteltuja päämääriä.
- 35 Jos jäsenvaltioilla olisi mahdollisuus antaa tai olla antamatta lainsäädäntöä, jossa sallitaan se, että kappaleita voidaan valmistaa yksityiskäyttöön myös laittomasta lähteestä, tällä aivan ilmeisestikin haitattaisiin sisämarkkinoiden asianmukaista toimintaa.
- 36 Toisaalta kyseisen direktiivin johdanto-osan 22 perustelukappaleesta ilmenee, että pyrittäessä tukemaan kulttuurin levittämistä asianmukaisella tavalla on huolehdittava siitä, ettei tavoitetta toteuteta luopumalla oikeuksien tiukasta suojasta tai suvaitsemalla väärennettyjen tai laittomasti julkaistujen teosten laitonta levitystä.
- 37 Ei siis ole mahdollista suvaita sellaista kansallista lainsäädäntöä, jossa ei tehdä mitään eroa laillisista lähteistä tehtyjen yksityiskopioiden ja väärennetyistä tai laittomasti julkaistuista lähteistä tehtyjen yksityiskopioiden välillä.
- 38 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaista kansallista lainsäädäntöä, jossa ei tehdä eroa sen mukaan, onko lähde, josta kappale valmistetaan yksityiskäyttöön, laillinen vai laitton, sovellettaessa voidaan lisäksi loukata tiettyjä direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohdassa vahvistettuja edellytyksiä.

- 39 Jos yhtäältä näet myönnetään, että tällaisia kappaleita voidaan valmistaa laittomasta lähteestä, tällä edistettäisiin väärennettyjen tai laittomasti julkaistujen teosten liikkuvuutta ja pienennettäisiin siis välttämättäkin suojattuihin teoksiin liittyvien laillisten myyntien tai muiden laillisten liiketoimien määrää tavalla, joka olisi ristiriidassa kyseisten teosten tavanomaisen hyödyntämisen kanssa.
- 40 Tällaisen kansallisen lainsäädännön soveltaminen voi toisaalta johtaa tämän tuomion 31 kohdassa esitetyn toteamuksen kannalta katsoen siihen, että tekijänoikeuden haltijoiden oikeutettuja etuja haitataan kohtuuttomasti.
- 41 Edellä esitetyistä seikoista seuraa, että direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa on tulkittava siten, että se ei kata tilannetta, jossa yksityiskopiot tehdään laittomasta lähteestä.
- 42 Tässä samassa direktiivin 2001/29 5 artiklan 5 kohtaan liittyvässä asiayhteydessä ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin esittää myös kysymyksen siitä, onko pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa arvioitaessa otettava huomioon se, että kyseisen direktiivin 6 artiklassa tarkoitettuja teknisiä toimenpiteitä, joihin mainitun direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa viitataan, ei ole tai ei vielä ole olemassa kyseisen lainsäädännön täytäntöönpanon ajankohtana.
- 43 Unionin tuomioistuin on tässä yhteydessä jo todennut, että tekniset toimenpiteet, joihin direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa viitataan, on tarkoitettu rajoittamaan tekoja, joita oikeudenhaltijat eivät ole sallineet, toisin sanoen varmistamaan kyseisen säännöksen asianmukainen soveltaminen ja estämään näin teot, jotka eivät ole kyseisessä säännöksessä säädettyjen tiukkojen edellytysten mukaisia (ks. vastaavasti tuomio VG Wort ym., C-457/11–C-460/11, EU:C:2013:426, 51 kohta).
- 44 Lisäksi siltä osin kuin yksityistä kopiointia koskevaa poikkeusta eivät ota käyttöön oikeudenhaltijat vaan jäsenvaltiot, jotka sallivat teosten tai muun suojatun aineiston käytön yksityistä kopiointia varten, jäsenvaltion, joka ottamalla käyttöön kyseisen poikkeuksen sallii yksityisen kopioinnin, on siis varmistettava mainitun poikkeuksen asianmukainen soveltaminen ja rajoitettava näin tekoja, joihin ei ole saatu lupaa oikeudenhaltijoilta (ks. vastaavasti tuomio VG Wort ym., EU:C:2013:426, 52 ja 53 kohta).
- 45 Tämän tuomion 39 ja 40 kohdasta ilmenee, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella kansallisella lainsäädännöllä, jonka mukaan tilannetta, jossa lähde, josta kappale valmistetaan yksityiskäyttöön, on laillinen, ei eroteta tilanteesta, jossa kyseinen lähde on laitton, ei voida varmistaa yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen asianmukaista soveltamista. Tätä toteamusta ei voida kyseenalaistaa sillä, ettei laittomien yksityiskopioiden tekemisen estämiseksi ole olemassa mitään teknistä toimenpidettä.
- 46 Tästä seuraa, että arvioitaessa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen lainsäädännön yhteensopivuutta unionin oikeuden kanssa ei ole otettava huomioon sitä, että direktiivin 2001/29 6 artiklassa tarkoitettuja teknisiä toimenpiteitä, joihin mainitun direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa viitataan, ei ole tai ei vielä ole olemassa.
- 47 Lopuksi on todettava, ettei päätelmää, jonka unionin tuomioistuin on tehnyt tämän tuomion 41 kohdassa, voida kyseenalaistaa direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa tarkoitettua ”sopivaa hyvitystä” koskevalla edellytyksellä.
- 48 Tästä on ensinnäkin muistutettava, että kyseisen säännöksen mukaan jäsenvaltioiden, jotka päättävät ottaa kansallisessa oikeudessaan käyttöön yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen, on säädettävä ”sopivan hyvityksen” suorittamisesta oikeudenhaltijoille.

- 49 On myös huomautettava, että kyseisen säännöksen tulkinta, jonka mukaan jäsenvaltioilla, jotka ovat vahvistaneet yksityistä kopiointia koskevan poikkeuksen, josta säädetään unionin oikeudessa ja jonka olennainen osa ”sopivan hyvityksen” käsite on kyseisen direktiivin johdanto-osan 35 ja 38 perustelukappaleen mukaan, olisi vapaus täsmentää sen osatekijät siten, että ne eivät olisi johdonmukaisia ja yhdenmukaistettuja vaan voisivat vaihdella jäsenvaltiosta toiseen, olisi vastoin mainitun direktiivin tavoitetta, jona on tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistaminen tietoyhteiskunnassa sekä jäsenvaltioiden lainsäädäntöjen välisistä eroavuuksista johtuvan kilpailun vääristymisen estäminen sisämarkkinoilla (ks. vastaavasti tuomio Padawan, C-467/08, EU:C:2010:620, 35 ja 36 kohta).
- 50 Tällaisen hyvityksen tavoitteena on unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan korvata tekijöille niiden suojatuista teoksista ilman niiden lupaa otettu yksityiskopio, joten sitä on pidettävä vastikkeena siitä vahingosta, joka tekijöille aiheutuu tällaisesta ilman niiden lupaa otetusta kopiosta (ks. vastaavasti tuomio Padawan, EU:C:2010:620, 30, 39 ja 40 kohta).
- 51 Näin siis sen henkilön, joka on aiheuttanut tällaisen vahingon, eli henkilön, joka on ottanut kopion suojatusta teoksesta pyytämättä oikeudenhaltijalta etukäteen lupaa, on pääsääntöisesti korvattava aiheutettu vahinko rahoittamalla tälle oikeudenhaltijalle maksettava hyvitys (ks. vastaavasti tuomio Padawan, EU:C:2010:620, 45 kohta ja tuomio Stichting de Thuiskopie, C-462/09, EU:C:2011:397, 26 kohta).
- 52 Unionin tuomioistuin on kuitenkin myöntänyt, että kun otetaan huomioon tällaiseen sopivaa hyvitystä koskevaan järjestelmään liittyvät käytännön vaikeudet, jäsenvaltiot voivat vahvistaa sopivan hyvityksen rahoittamiseksi maksun, jota ei peritä suoraan kyseisiltä yksityishenkilöiltä vaan niiltä, jotka voivat vyöryttää kyseisen maksun määrän koneiden, laitteiden ja tarvikkeiden käyttöön antamisesta tai suoritetusta kappaleenvalmistamispalvelusta perimäänsä hintaan, jolloin maksusta aiheutuvasta kustannuksesta vastaa lopullisesti yksityinen käyttäjä, joka maksaa tämän hinnan (ks. vastaavasti tuomio Padawan, EU:C:2010:620, 46 ja 48 kohta sekä tuomio Stichting de Thuiskopie, EU:C:2011:397, 27 ja 28 kohta).
- 53 Toiseksi on todettava direktiivin 2001/29 johdanto-osan 31 perustelukappaleesta ilmenevän, että kyseessä olevan jäsenvaltion käyttöön ottamalla maksujärjestelmällä on turvattava yhtäältä tekijöiden, joille sopiva hyvitys suoritetaan, ja toisaalta suojatun aineiston käyttäjien oikeuksien ja etujen oikeudenmukainen tasapaino.
- 54 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella yksityistä kopiointia koskevalla maksujärjestelmällä, jonka mukaan edunsaajille maksettavaa sopivaa hyvitystä laskettaessa tilannetta, jossa lähde, josta kappale valmistetaan yksityiskäyttöön, on laillinen, ei eroteta tilanteesta, jossa kyseinen lähde on laitton, ei turvata edellä olevassa kohdassa mainittua oikeudenmukaista tasapainoa.
- 55 Tällaisessa järjestelmässä näet aiheutettu vahinko ja siis edunsaajille maksettavan sopivan hyvityksen määrä lasketaan sellaisen kriteerin nojalla, joka koskee laillisesta lähteestä yksityiskäyttöön valmistetuista kappaleista sekä laittomasta lähteestä valmistetuista kappaleista tekijöille aiheutunutta vahinkoa. Näin laskettu määrä vyörytetään tämän jälkeen lopulta siihen hintaan, jonka suojatun aineiston käyttäjät maksavat saadessaan käyttöönsä yksityiskopioiden ottamisen mahdollistavat koneet, laitteet ja tarvikkeet.
- 56 Kaikille käyttäjille, jotka hankkivat tällaisia koneita, laitteita tai tarvikkeita, aiheutuu siis välillisesti haittaa, koska vastatessaan sellaisesta maksusta aiheutuvista kustannuksista, joka vahvistetaan riippumatta sen lähteen laillisuudesta tai laittomuudesta, josta tällaiset kappaleet valmistetaan, ne maksavat välttämättäkin osan siitä vahingosta maksettavasta korvauksesta, joka aiheutuu laittomasta lähteestä yksityiskäyttöön valmistetuista kappaleista, joita ei ole sallittu direktiivillä 2001/29, ja ne joutuvat siis ottamaan vastattavakseen merkittävän lisäkustannuksen voidakseen ottaa yksityiskopioita, jotka kuuluvat kyseisen direktiivin 5 artiklan 2 kohdan b alakohdassa säädetyn poikkeuksen piiriin.

- 57 Tällaisen tilanteen ei kuitenkaan voida katsoa täyttävän edellytystä, joka koskee oikeudenmukaisen tasapainon löytämistä yhtäältä sopivan hyvityksen saajien oikeuksien ja etujen sekä toisaalta mainittujen käyttäjien oikeuksien ja etujen välillä.
- 58 Kaikkien edellä esitettyjen seikkojen perusteella ensimmäiseen ja toiseen kysymykseen on vastattava, että unionin oikeutta ja erityisesti direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdalla, luettuna yhdessä kyseisen artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tilannetta, jossa lähde, josta kappale valmistetaan yksityiskäyttöön, on laillinen, ei eroteta tilanteesta, jossa kyseinen lähde on laitton.

Kolmas kysymys

- 59 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin tiedustele kolmannella kysymyksellään, onko direktiiviä 2004/48 tulkittava siten, että sitä voidaan soveltaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn, jossa ne, jotka ovat velvollisia maksamaan sopivan hyvityksen, vaativat mainittua tuomioistuinta tekemään toteamuksia sellaisen järjestön vahingoksi, jonka tehtäväksi kyseisen korvauksen kantaminen ja sen jakaminen tekijänoikeuksien haltijoille on annettu ja joka puolustautuu kyseistä vaatimusta vastaan.
- 60 On huomautettava, että direktiivillä 2004/48 pyritään, kuten sen 1 artiklasta ilmenee, varmistamaan teollis- ja tekijänoikeuksien noudattaminen ottamalla jäsenvaltioissa tässä tarkoituksessa käyttöön eri toimenpiteitä, menettelyjä ja oikeussuojakeinoja.
- 61 Unionin tuomioistuin on todennut, että direktiivin 2004/48 säännöksillä ei ole suinkaan tarkoitus säännellä kaikkia teollis- ja tekijänoikeuksiin liittyviä näkökohtia vaan vain näiden oikeuksien noudattamiseen ja loukkaamiseen liittyviä kysymyksiä velvoittamalla valtiot säätämään tehokkaista oikeussuojakeinoista, joilla suojattujen teollis- tai tekijänoikeuksien loukkaukset voitaisiin välttää, lopettaa tai korjata (ks. tuomio Bericap Záródástechnikai, C-180/11, EU:C:2012:717, 75 kohta).
- 62 Direktiivin 2004/48 2 artiklan 1 kohdasta ilmenee lisäksi, että kyseisen direktiivin säännöksillä turvataan ainoastaan niiden eri oikeuksien noudattamista, joista nauttivat immateriaalioikeuksia hankkineet henkilöt eli tällaisten oikeuksien haltijat, eikä niitä voida tulkita siten, että niillä olisi haluttu säännellä niitä eri toimenpiteitä ja menettelyjä, joihin voivat turvautua henkilöt, jotka eivät itse ole tällaisten oikeuksien haltijoita, ja jotka eivät koske yksinomaan näiden oikeuksien loukkausta (ks. vastaavasti tuomio Bericap Záródástechnikai, EU:C:2012:717, 77 kohta).
- 63 Pääasiassa kyseessä olevan kaltaisessa oikeudenkäyntimenettelyssä, joka koskee yksityistä kopiointia koskevan poikkeusjärjestelmän ulottuvuutta ja siitä aiheutuvia seurauksia sopivan hyvityksen, joka tyhjen välineiden maahantuojien ja/tai valmistajien on direktiivin 2001/29 5 artiklan 2 kohdan b alakohdan perusteella maksettava, kantamiselle ja jakamiselle, ei perustu sellaiseen oikeudenhaltioiden nostamaan kanteeseen, jolla pyrittäisiin välttämään, lopettamaan tai korjaamaan suojattujen teollis- tai tekijänoikeuksien loukkaukset, vaan kanteeseen, jonka taloudelliset toimijat ovat nostaneet niiden maksettavana olevan sopivan hyvityksen osalta.
- 64 Direktiiviä 2004/48 ei siis voida soveltaa.
- 65 Edellä esitettyjen seikkojen perusteella kolmannen kysymykseen on vastattava, että direktiiviä 2004/48 on tulkittava siten, että sitä ei sovelleta pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn, jossa ne, jotka ovat velvollisia maksamaan sopivan hyvityksen, vaativat ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta tekemään toteamuksia sellaisen järjestön vahingoksi, jonka tehtäväksi kyseisen korvauksen kantaminen ja sen jakaminen tekijänoikeuksien haltijoille on annettu ja joka puolustautuu kyseistä vaatimusta vastaan.

Oikeudenkäyntikulut

- 66 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (neljäs jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) **Unionin oikeutta ja erityisesti tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22.5.2001 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2001/29/EY 5 artiklan 2 kohdan b alakohtaa, luettuna yhdessä kyseisen artiklan 5 kohdan kanssa, on tulkittava siten, että se on esteenä pääasiassa kyseessä olevan kaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan tilannetta, jossa lähde, josta kappale valmistetaan yksityiskäyttöön, on laillinen, ei eroteta tilanteesta, jossa kyseinen lähde on laitton.**
- 2) **Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29.4.2004 annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviä 2004/48/EY on tulkittava siten, että sitä ei sovelleta pääasiassa kyseessä olevan kaltaiseen oikeudenkäyntimenettelyyn, jossa ne, jotka ovat velvollisia maksamaan sopivan hyvityksen, vaativat ennakkoratkaisua pyytäneitä tuomioistuinta tekemään toteamuksia sellaisen järjestön vahingoksi, jonka tehtäväksi kyseisen korvauksen kantaminen ja sen jakaminen tekijänoikeuksien haltijoille on annettu ja joka puolustautuu kyseistä vaatimusta vastaan.**

Allekirjoitukset